

Варіативність перекладу зумовлена як лінгвістичними, так і позамовними чинниками.

Перспективи подальших досліджень полягають у створенні уніфікованих термінологічних стандартів, розробці спеціалізованих словників сучасної військової лексики та аналізі функціонування новітніх термінів у різних типах дискурсу. Це сприятиме підвищенню точності перекладу та ефективності професійної комунікації у сфері оборони.

Марина КУЧЕРЕНКО, ЛДУ БЖД

Науковий керівник: д. філол.н., професор **Олег ТИЩЕНКО**

TRANSLATION OF ENGLISH CHEMICAL DEFENSE MULTI-COMPONENT TERMS

The ongoing technological advancements in the field of chemical, biological, radiological, and nuclear (CBRN) protection lead to the constant creation of new English terminological units. Of particular significance among them are multi-component terms (MCTs), which provide the most precise and concise descriptions of complex technical entities, such as personal protective equipment, monitoring systems, and chemical reagents. Given current global security challenges and the integration of Ukrainian safety standards with international frameworks, the accurate interpretation of these terms is critical. Any translation inaccuracy in technical instructions or protocols can result in operational errors during emergency response.

In linguistic terms, MCTs are characterized by a complex multi-layered structure, typically consisting of three or more lexical components. According to V. Karaban, the translation of such noun clusters necessitates a deep semantic analysis to correctly identify the relationships between the headword and its modifiers[2]. Within the framework of this study, such units are defined through the lens of J. Sager's theory as "terminological phrases" – stable multi-word formations that denote a single concept within the specific field of chemical defense [3].

The structural organization of MCTs in the field of chemical defense is characterized by varying degrees of complexity, which necessitates a classification based on the number of constituent elements. Primarily, these units are categorized into three-component, four-component, and extended multicomponent formations. The terminological units analyzed in this study were selected from the CBRN Defense Handbook [1], which serves as a reliable source of standardized technical terminology in this field. The analysis reveals that the most prevalent structural models found in this manual include:

1. **Noun + Noun + Noun** (e.g., *contamination hazard levels*), where all the constituents are nouns, and the final element acts as the semantic head;

2. **Adjective + Noun + Noun** (e.g., *chemical agent monitor*), where the adjective may modify either the immediate noun or the entire phrase;

3. **Complex attributive chains** often integrated with acronyms (e.g., *Interim biological agent detection system*), which are extended formations consisting of four or more components with complex logical links between them.

The hierarchical nature of the analyzed specialized multi-component terms requires the use of specialized translation techniques to ensure semantic accuracy and adherence to the standards of Ukrainian technical linguistic style. Given the context of the selected material, the following strategies are most effective:

1. Syntactic reordering (inversion): this is the primary transformation for analyzing English noun chains. Since the semantic head in English MCTs is typically the final element, the translation process involves a “right-to-left” reversal. For instance, *contamination hazard levels* [1] is rendered as *рівні небезпеки зараження*, where the headword *levels* (*рівні*) moves to the initial position and governs the subsequent components in the genitive case. Similar patterns are observed in terms such as *biological marker colors* [1] (кольори біологічних маркерів) and *CBR survey team* [1] (командарозвідки РХБ), where the syntactic structure is completely reversed to comply with Ukrainian grammatical norms.

2. Part-of-speech substitution (transposition): to avoid an excessive use of long noun phrases in the genitive case, which is stylistically heavy for Ukrainian, some English nouns are transformed into adjectives. This approach makes the technical text more natural and professional. Examples from the handbook include: *chemical hazard levels* [1] – *рівні хімічної небезпеки*. The English noun *hazard* is rendered through the genitive case or can function as part of an adjectival phrase to maintain terminological precision. Another illustrative instance is *nerveagent* [1] – *нервово-паралітична речовина*. The noun *nerve* is substituted with a complex adjective to accurately convey the medical and technical meaning in Ukrainian.

3. Explication (descriptive translation): This strategy is essential for extended formations like complex attributive chains that contain condensed military concepts. For example, *mission oriented protective posture (MOPP)* [1] can not be translated literally without losing its functional meaning. It requires expansion into a phrase such as *стан захищеності, орієнтований на виконання конкретного завдання*, to clarify that the level of protection depends on the mission’s nature. Another prominent instance of this technique is seen in the translation of *Interim biological agent detection system* [1], rendered as *тимчасова система виявлення біологічних агентів, що використовується до впровадження стаціонарних аналогів*, providing necessary context for the term “interim”. A further illustration is the term *shelter-in-place* [1], which requires a descriptive explanation in Ukrainian as *перебування у захисному укритті без евакуації до подальших розпоряджень* to ensure the safety of personnel.

4. Calquing: This method is used for highly standardized terms that have established equivalents in Ukrainian military and safety regulations. As an illustration, consider the term *weapons of mass destruction* [1], which has a fixed calqued counterpart: *зброя масового ураження*. This pattern is also demonstrated by the term *chemical warfare* [1], consistently translated as *хімічна війна*, preserving the structural and semantic integrity of the original English unit. Additionally, a clear case of calquing is found in *biological hazard*

[1], rendered as *біологічна небезпека*, where each component is translated literally to match the standardized terminology of international safety protocols.

The analysis of multi-component terms in the field of chemical defense reveals that their translation is a complex process that goes beyond simple linguistic substitution. Due to the structural differences between English and Ukrainian, the use of syntactic reordering and transposition is vital for maintaining the professional tone of technical documentation. The application of descriptive translation for complex attributive chains ensures that critical safety information remains clear and applicable for emergency responders.

References:

1. Joint Chiefs of Staff. CBRN Defense Handbook. Washington, DC : U.S. Government Publishing Office, 2020. 248 p.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
3. Sager J. C. A Practical Course in Terminology Processing. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1990. 254 p. DOI: <https://doi.org/10.1075/z.44>

Артем ЛАВРЕНКО, ВІКНУ

Науковий керівник: Володимир ЛІСОВСЬКИЙ

ДЕШИФРУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАД ВІЙСЬКОВИХ АКРОНІМІВ

Військова сфера є лідером за кількістю скорочень, оскільки в умовах бойових дій швидкість передачі інформації має вирішальне значення. Використання акронімів у мовах країн НАТО – це не просто зручність, а стандарт. Проте для перекладача це стає серйозною перекладацькою проблемою, адже одне й те саме скорочення може мати різні значення залежно від ситуації. Основне завдання перекладача в цьому контексті – не просто замінити літери, а правильно дешифрувати зміст, який за ними стоїть.

Методологія роботи з акронімами починається не зі словника, а з аналізу того, де і як це скорочення вживається в офіційних документах НАТО. Найбільша складність полягає в тому, що англійські акроніми часто не мають коротких відповідників в українській мові. Перекладачеві доводиться обирати: або розписувати термін цілим реченням, або намагатися створити нове українське скорочення. Для наочності розглянемо кілька ключових прикладів: *C2 (Command and Control)*: управління військами. Це основа для будь-якої операції. *ROE (Rules of Engagement)*: правила застосування сили. Це юридичний документ, який визначає, коли військовослужбовець має право відкривати вогонь. *IED (Improvised Explosive Device)*: саморобний вибуховий пристрій. Важливо перекладати саме так, а не просто «вибухівка», щоб зберегти технічну специфіку. *UXO (Unexploded Ordnance)*: нерозірвані боєприпаси. Це важливий термін для безпеки особового складу на